

Riigikohus

Teie 30.09.2022 nr 3-18-477/62

Meie 18.10.2022 nr 2-8/22-19/2

Arvamus haldusasja nr 3-18-477 kohta

Riigikohtu menetluses on RK kaebus juurdepääsu võimaldamiseks Riigikohtu veebilehele, selle alamlehekülgedele ja Ametlike Teadaannete veebilehele.

Riigikohtu halduskolleegium andis 17. augusti 2022. a määrusega haldusasja nr 3-18-477 lahendamiseks Riigikohtu üldkogule, kuna kohtuasja lahendamine eeldab põhiseaduslikkuse järelevalve küsimuse lahendamist.

Riigikohus palub arvamust vangistusseaduse § 31¹ esimese lause põhiseaduspärasuse kohta. Lisaks üldisele hinnangule vaidlusaluse sätte põhiseaduspärasuse kohta palus Riigikohus vastajal (lähtuvalt oma vastutusvaldkonnast ja pädevusest) avada, millised riskid võivad kaasneda vangidele täiendava ligipääsu võimaldamisega riigiasutuste (eeskätt vaidlusaluste) veebilehtedele ning millised võivad olla kulud (sh riskide maandamiseks).

Riigikohus on määrmuses välja toonud, et interneti kasutamise keelu põhiseaduspärasus oli küsimuse all Riigikohtu üldkogu asjas nr 3-3-1-5-09 (vt üldkogu 7. detsembri 2009. a otsus nimetatud asjas; keelu vastavust konventsioonile hindas EIK 19. jaanuari 2016. a otsuses Kalda vs. Eesti (kaebus nr 17429/10)). Keelu eesmärgina nägi Riigikohtu üldkogu vajadust kaitsta ühiskonna turvalisust – nii julgeolekut vanglas kui ühiskonna turvalisust väljaspool vanglat, mh karistuse eesmärkide täitmise soodustamise teel (p 41).

Riigikohtu halduskolleegim hinnangul ei ole VangS § 31¹ esimeses lauses sätestatud ning põhiõigusi riivava keelu eesmärk – tagada vanglaväliste suhtlusvõimaluste piiramise abil ühiskonna turvalisus, vältides seejuures ebamõistlikke kulusi – praegusel juhul väga kaalukas. Keeld piirab aga interneti vahendusel ligipääsu üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele, millele ligipääsu õigus on tagatud põhiseaduses (PS § 44 lõiked 1 ja 2) ning millele ligipääs võib aidata kaasa kinnipeetava taasühiskonnastamisele. Pole ka välistatud, et soovitud teabe väljastamine kinnipeetavatele teabenõuete korras osutuks riigile kulukamaks kui interneti vahendusel juurdepääsu võimaldamine (p 47).

Õiguskomisjon arutas Riigikohtu halduskolleegiumi määrust (nr 3-18-477) 18.10 ja 25.10 istungitel ning kujundas seisukoha vangistusseaduse (VangS) § 31¹ esimese lause põhiseaduspärasuse kohta.

Vaidlusalune säte - VangS § 31¹ esimene lause § 31¹. Interneti kasutamine

Kinnipeetaval ei ole lubatud kasutada internetti, välja arvatud vanglateenistuse poolt selleks kohandatud arvutites, mille kaudu on vanglateenistuse järelevalve all võimaldatud juurdepääs

ametlikele õigusaktide andmebaasidele, kohtulahendite registrile, Riigikogu veebilehele ja õiguskantsleri veebilehele. Kinnipeetaval on keelatud juurdepääs veebilehe osale, mis võimaldab elektroonilist suhtlemist.

[RT I, 27.02.2019, 12 - jõust. 01.08.2019]

Õiguskomisjon kuulas 18. oktoobri istungil ära justiitsministeeriumi esindajad, kes andsid komisjonile ülevaate sellest, millised riskid võivad kaasneda kinnipeetavatele täiendava ligipääsu võimaldamisega riigiasutuste veebilehtedele ning millised võivad olla kulud (sh riskide maandamiseks).

Riigikogu veebileht on üks nendest veebilehtedest, millele on kinnipeetavatele juurdepääs lubatud. Õiguskomisjon leiab, et Riigikogu veebileht peab olema avalikkusele suunatud ja veebileht on suhtlemiseks mõeldud ning piirangid peab ka edaspidi seadma vanglateenistus.

Õiguskomisjon leiab, et VangS § 31¹ teise lause kohaselt on kinnipeetaval keelatud juurdepääs veebilehe osale, milles see võimaldab elektroonilist suhtlemist – selle lause osas põhiseaduslikkuse vaidlust ei ole ning kinnipeetavatel on keelatud kogu elektrooniline suhtlemine, sh interneti teel teabenõuete ja selgitustaotluste esitamine.

Riigikohus viitab oma määruses AvTS § 31 lg 1, mille kohaselt on Riigikogu Kantsleil, Vabariigi Presidendi Kantsleil, Õiguskantsleri Kantsleil, Riigikontrollil, kohtud, valitsusasutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud kohustatud pidama teabe avalikustamiseks veebilehte. Riigiasutuste alla käivad valitsusasutused, valitsusasutuste hallatavad asutused, mh tähendab see kõiki koole, muuseume. Riigiasutuste laia määratlust silmas pidades tuleks kinnipeetavatele kättesaadavaks teha suurel hulgal avalikuks kasutamiseks mõeldud teavet.

Justiitsministeerium esitas 18.10 õiguskomisjonile ülevaate, millised riskid kaasnevad täiendavate veebilehtede lubamisega kinnipeetavatele. Esiteks ei ole võimalik välistada, et vanglateenistuse poolt nõ turvaliseks seadistatud veebilehel on turvaauk ja kinnipeetav saab juurdepääsu elektroonilist suhtlust võimaldavale osale. See tähendab, et on võimalik organiseerida ka vanglas olles kuritegude toimepanemist. Turvalekked selguvad tagantjärele (millega tuleb tegeleda ilmselt kriminaalmenetluses), sest puuduvad tõhusad automatiseeritud ennetava kontrolli võimalused. Filtrid/blokeeringud seatakse nõ käsitsi ning neid tuleb pidevalt ka käsitsi kontrollida. Justiitsministeerium tõi ka välja monitoorimissüsteemi ressursikulu 300 000 eurot arenduseks (s.o ühekordne kulu), aga ka monitoorimissüsteem aitab tuvastada võimalikke väärkasutusi hiljem, st kui rikkumine on juba toimunud.

Õiguskomisjon leidis, et VangS § 31¹ esimeses lauses sätestatud interneti juurdepääsu piirangu eesmärk - kaitsta ühiskonna turvalisust, nii julgeolekut vanglas kui ühiskonna turvalisust väljaspool vanglat - on legitiimne. Vangistusseaduse § 31¹ esimene lause on põhiseadusega kooskõlas, kuna ühiskonna julgeoleku eesmärk kaalub üles riive pääseda interneti teel ligi üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele, millele ligipääs on tagatud põhiseaduses (PS § 44 lõiked 1 ja 2) ning mis võib aidata kaasa kinnipeetava taasühiskonnastamisele. Lisaks märgib õiguskomisjon, et justiitsministeeriumis on ettevalmistamisel seaduse eelnõu, millega plaanitakse laiendada e-teenuseid kinnipeetavatele (nt tekib juurdepääs avalikule e-toimikule) ning nende võimalused avalikule infole juurde pääseda veelgi avarduvad (aga see informatsioon on kontrollitud).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Heljo Pikhof
esimees

Carina Rikart
631 6455 carina.rikart@riigikogu.ee